

Ochrana ľudských práv v rámci rozhodovacej činnosti Ústavného súdu Slovenskej republiky

JUDr. Ivetta Macejková, PhD.
predsedníčka Ústavného súdu Slovenskej republiky

Kľúčovým poslaním Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) ako nezávislého orgánu ochrany ústavnosti je ochrana základných práv a slobôd, ktorá predstavuje neopomenuteľný atribút demokratického a právneho štátu. Jej úroveň ovplyvňuje zásadným spôsobom kvalitu slobody, demokracie a dodržiavania práva.

Základné práva a slobody, predmetom ktorých je predovšetkým jednotliviec, sú v civilizovaných krajinách vo všeobecnosti uznané prostredníctvom právnych predpisov majúcich najvyššiu právnu silu, ako aj prostredníctvom medzinárodných zmlúv. Zmyslom ich právneho zakotvenia je zabezpečenie ich rešpektovania nielen zo strany subjektov súkromnoprávneho charakteru, ale predovšetkým zo strany štátu, resp. orgánov verejnej moci.

Z filozoficko-právneho hľadiska možno rozlišovať prirodzenoprávny a pozitívoprávny prístup k problematike ľudských práv.

Prirodzenoprávny prístup vychádzajúci pri formovaní konceptu ľudských práv zo samotnej podstaty a jedinečnosti jedinca ako ľudskej bytosti sa premietol do mnohých právnych i politických dokumentov. Stal sa imanentnou súčasťou a jadrom Virgínskej deklarácie práv (1776), Deklarácie práv človeka a občana (1789), Všeobecnej deklarácie ľudských práv (1948), ako aj mnohých ústav európskych štátov po 2. svetovej vojne vrátane Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“).

V tomto kontexte čl. 12 ods. 1 ústavy v prvej vete deklaruje, že ľudia sú slobodní a rovní v dôstojnosti i v právach. Ustanovenie čl. 12 ods. 1 prvej vety ústavy predstavuje vyjadrenie ústavného princípu rovnosti v najvšeobecnejšej podobe garantujúcej rovnosť v jej prirodzenoprávnom poňatí. V ďalšej vete označeného ustanovenia ústavodarca deklaruje, že základné práva a slobody sú neodňateľné, nescudziteľné, nepremlčateľné a nezrušiteľné. V nadväzujúcich ustanoveniach ústavy je táto všeobecne formulovaná garancia ochrany ľudských práv konkretizovaná pozitívoprávnym vyjadrením formulujúcim vo vzťahu ku všetkým subjektom práva, osobitne orgánom verejnej moci, konkrétne právne relevantné normy, zaručujú okrem iného ochranu osobnej slobody (čl. 17), slobody pohybu a pobytu (čl. 23), slobody myslenia, svedomia, náboženského vyznania a viery (čl. 24), slobody prejavu a práva na informácie (čl. 26), zákaz nútených prác alebo služieb (čl. 18), právo vlastníť majetok (čl. 20) a iné.

Pozitívoprávny prístup teda vníma štát ako predstaviteľa zvrchovanej moci a garanta základných práv vytvárajúceho právny rámec, v rámci ktorého je to práve tento suverén, ktorý rozhoduje, akú formu, obsah či rozsah zvolí pre vymedzenie jednotlivých

práv a slobôd a aké konzekvencie budú nasledovať v prípade ich neodôvodneného obmedzenia či porušenia.

Obsah i rozsah uznania a rešpektovania základných práv a slobôd je nepochybne ovplyvnený historickým, kultúrno-spoločenským, politickým a právnym vývojom v jednotlivých krajinách či širšom geopolitickom priestore. Z toho dôvodu je možné ľudské práva kategorizovať aj prostredníctvom tzv. generačného princípu v závislosti od obdobia ich vzniku a spôsobu nazerania na ich základný koncept.

Pre prvú generáciu ľudských práv je typický dôraz na ochranu slobody jednotlivca voči štátu a jej počiatok sa viaže k obdobiu francúzskej a anglickej revolúcie. Prvá generácia ľudských práv zastrešuje predovšetkým občiansko-politické práva. Práva patriace do tejto kategórie majú silne individualistickú povahu aj napriek tomu, že niektoré z nich pri svojej realizácii vyžadujú participáciu kolektívu (právo slobodne sa združovať, právo pokojne sa zhromažďovať). V slovenskom právnom poriadku možno do tejto kategórie zaradiť predovšetkým základné práva zakotvené v čl. 14 až čl. 32 ústavy. Demonštratívne možno uviesť právo na život, nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia, osobnú slobodu, zákaz mučenia, podrobenia krutému, neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu a mnoho ďalších. S touto generáciou sa spája predstava nezasahovania štátu do tejto sféry ľudských práv.

Druhá generácia základných práv a slobôd, ktorá sa formovala v priebehu 20. storočia, zahŕňa ekonomické, sociálne a kultúrne práva, ktoré vyžadujú skôr intervenciu štátu než jeho zdržanie sa, a to za účelom zabezpečenia materiálneho i duchovného rozvoja jednotlivca. V porovnaní s prvou generáciou ľudských práv konkrétna podoba a podmienky uplatnenia práv druhej generácie podliehajú podstatne širšej miere uváženia zákonodarcu v závislosti od ekonomickej situácie štátu či aktuálnej hospodárskej, sociálnej alebo kultúrnej politiky. Do tejto kategórie patria práva, ktoré sú v slovenskom právnom poriadku zakotvené v čl. 35 až čl. 43 ústavy (právo na prácu, právo na štrajk, právo na ochranu zdravia, právo na vzdelanie a pod.).

Poľský diplomat, profesor a právnik Janusz Symonides sa domnieva, že solidarita sa musí stať právnym princípom nového medzinárodného poriadku. Je zástancom „solidarity medzi štátmi a solidarity v prospech najviac znevýhodnených v rámci každej krajiny“ (Janusz Symonides 1998, kapitola I). Práve solidarita je považovaná za ústrednú ideu základných práv tzv. tretej generácie, ktorá má predovšetkým kolektívny dopad. Medzi tieto práva možno zaradiť právo na mier, práva príslušníkov národnostných a etnických menšín či právo na priaznivé životné prostredie. Za účelom realizácie týchto práv je nevyhnutná nielen aktivita štátu, ale aj samotného jednotlivca.

Permanentný vývoj, modernizácia spoločnosti a technológií vytvárajú tlak na ďalší posun vo vnímaní konceptu ľudských práv, čo viedlo k tomu, že v posledných desaťročiach sa začala spomínať aj tzv. štvrtá generácia ľudských práv. Táto nová kategória sa viaže predovšetkým na oblasť technológií (internet) či biotechnológií

(napr. oblasť výskumu a experimentovania s kmeňovými bunkami alebo otázky klonovania).

Ústavný súd ako nezávislý súdny orgán ochrany ústavnosti sa k problematike ochrany ľudských práv vyjadruje predovšetkým prostredníctvom svojich rozhodnutí, z výrokov a odôvodnení ktorých je zrejмый jeho postoj k predmetnej problematike. Otázky spojené s namietaným porušením základných práv a slobôd fyzických osôb a právnických osôb v individuálnych prípadoch posudzuje ústavný súd predovšetkým v konaniach podľa čl. 127 ústavy.

V zmysle tohto ustanovenia rozhoduje ústavný súd o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Právomoc ústavného súdu konať a rozhodovať podľa čl. 127 ods. 1 ústavy je podmienená princípom subsidiarity, v zmysle ktorého nastupuje ochrana ústavnosti poskytovaná ústavným súdom až vtedy, ak túto nemôže zabezpečiť iný orgán súdnej moci. Sťažovateľ sa teda môže uchádzať o ochranu svojich základných práv a slobôd podaním ústavnej sťažnosti až po vyčerpaní riadnych, príp. mimoriadnych opravných prostriedkov či iných právnych prostriedkov účinne zákonom poskytovaných, pokiaľ je sťažovateľ na ich použitie oprávnený podľa osobitných právnych predpisov.

V kontexte uvedeného má mimoriadny význam vymedzenie vzájomného vzťahu ústavného súdu a všeobecných súdov, pokiaľ ide o charakter a rozsah prieskumu rozhodnutí všeobecných súdov zo strany ústavného súdu.

Z ústavou vymedzeného rozdelenia súdnej moci medzi ústavný súd (čl. 124 až čl. 140 ústavy) a všeobecné súdy (čl. 141 až čl. 148 ústavy) vyplýva, že ústavný súd nie je opravnou inštitúciou vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom kontroly ústavného súdu z hľadiska toho, či závery všeobecného súdu, na ktorých je založené jeho rozhodnutie, nie sú zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné a zároveň či nemajú za následok porušenie základného práva alebo slobody.

Sťažnosť podľa čl. 127 ústavy je podľa platnej právnej úpravy koncipovaná ako sťažnosť smerujúca proti individuálnym právnym aktom – rozhodnutiam, opatreniam alebo iným zásahom orgánov verejnej moci, ktorými malo dôjsť k porušeniu základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom. V konaní o sťažnosti nemožno vysloviť, že k porušeniu ústavou zaručených práv individuálneho subjektu v konkrétnom prípade došlo priamo

ustanovením normatívneho právneho aktu. Sťažovateľ, ktorým je fyzická osoba alebo právnická osoba, nemá ústavou upravenú možnosť v rámci konania o sťažnosti podľa čl. 127 ústavy domáhať sa zrušenia právneho predpisu, ktorý svojimi účinkami porušuje niektoré základné právo alebo slobodu.

Na druhej strane má ústavný súd v konaní podľa čl. 127 ústavy právomoc nielen vysloviť, že v konkrétnom prípade došlo rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom orgánu verejnej moci k porušeniu ústavou chránených práv alebo slobôd sťažovateľa, ale zároveň disponuje právomocou také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah zrušiť. Ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie, zakázať pokračovanie v porušovaní základných práv a slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, alebo ak je to možné, prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, obnovil stav pred porušením.

Súčasne čl. 127 ods. 3 ústavy zakotvuje možnosť priznať tomu, koho práva alebo slobody boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

Podrobnejšia zákonná právna úprava konania o sťažnosti podľa čl. 127 ústavy sa nachádza v ustanoveniach § 46 až § 56 zákona o ústavnom súde.¹

Je potrebné uviesť, že sťažnosť podľa čl. 127 ústavy je časovo obmedzeným právnym prostriedkom ochrany základných práv a slobôd vo vzťahu k ich porušeniu v konkrétnom prípade. Tento prostriedok možno v zmysle § 53 ods. 3 zákona o ústavnom súde uplatniť len v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia, oznámenia opatrenia alebo upovedomenia o inom zásahu do základných práv alebo slobôd sťažovateľa. Táto lehota sa pri opatrení alebo inom zásahu počíta odo dňa, keď sa sťažovateľ mohol o opatrení alebo inom zásahu dozvedieť.

Zo štatistických údajov, ktoré ústavný súd každý rok vyhodnocuje a ktoré pravidelne zverejňuje na svojej webovej stránke² pod názvom „Ochrana ústavnosti a Ústavy Slovenskej republiky v rozhodovacej činnosti Ústavného súdu Slovenskej republiky“, možno vypožorovať relatívne stabilnú štruktúru základných ľudských práv a slobôd, ktorých porušenie namietajú osoby obracajúce sa na ústavný súd najčastejšie.

Rozhodovanie o sťažnostiach fyzických osôb a právnických osôb podľa čl. 127 ústavy predstavuje od jeho zavedenia v roku 2002 z kvantitatívneho hľadiska najrozsiahlejšiu časť rozhodovacej agendy ústavného súdu. Fyzické osoby a právnické

¹ Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov.

² <www.concourt.sk>.

osoby v konaniach podľa čl. 127 ústavy namietajú vo vzťahu k rozhodnutiam a postupom všeobecných súdov, prípadne iných orgánov verejnej moci najmä porušenie:

- čl. 46 ods. 1 ústavy (základné právo na súdnu a inú právnu ochranu) a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd [ďalej len „dohovor“ (právo na spravodlivé súdne konanie)],
- čl. 48 ods. 2 ústavy (základné právo na prerokovanie vecí bez zbytočných priet'ahov) a čl. 6 ods. 1 dohovoru (právo na prejednanie vecí v primeranej lehote),
- čl. 48 ods. 1 ústavy (základné právo na zákonného sudcu),
- čl. 17 ods. 1, 2 a 5 ústavy (základné právo na osobnú slobodu) a čl. 5 ods. 4 dohovoru (právo na slobodu a bezpečnosť),
- čl. 20 ods. 1 (základné právo na ochranu vlastníctva),
- čl. 26 ústavy (základné právo na slobodu prejavu a na informácie).

Počet s'ťažností podaných podľa čl. 127 ods. 1 ústavy pritom z roka na rok stúpa. Kým v roku 2011 bolo ústavnému súdu doručených 4 197 s'ťažností, v roku 2012 bolo doručených 16 242 s'ťažností a v roku 2013 už počet doručených s'ťažností dosiahol 23 811.

Pre porovnanie, za obdobie rokov 2007 až 2013 a taktiež prvého štvrťroka 2014 sa z počtu 132 488³ jednotlivých najčastejšie namietaných porušení základných práv podľa čl. 46 ods. 1, čl. 48 ods. 1 a 2, čl. 17 ods. 1, 2 a 5, čl. 20 ods. 1, čl. 26 ods. 1 a 2 a čl. 12 ods. 2 ústavy:

- 44 118 námietok týkalo porušenia čl. 46 ods. 1 ústavy, t. j. 33,30 %,
- 49 577 námietok týkalo porušenia čl. 48 ods. 2 ústavy, t. j. 37,42 %,
- 342 námietok týkalo porušenia čl. 17 ods. 1 ústavy, t. j. 0,26 %,
- 717 námietok týkalo porušenia čl. 17 ods. 2 ústavy, t. j. 0,54 %,
- 520 námietok týkalo porušenia čl. 17 ods. 5 ústavy, t. j. 0,39 %,
- 21 402 námietok týkalo porušenia čl. 20 ods. 1 ústavy, t. j. 16,15 %,
- 112 námietok týkalo porušenia čl. 26 ods. 1 ústavy, t. j. 0,09 %,
- 107 námietok týkalo porušenia čl. 26 ods. 2 ústavy, t. j. 0,08 %,
- 15 593 námietok týkalo porušenia čl. 12 ods. 2 ústavy, t. j. 11,77 %.

V roku 2013 rozhodol ústavný súd o 17 933 s'ťažnostiach, z ktorých bolo:

a) 701 s'ťažností

namietajúcich porušenie čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru,

³ Ide o celkový počet jednotlivých námietok porušenia základných práv podľa čl. 46 ods. 1, čl. 48 ods. 1 a 2, čl. 17 ods. 1, 2 a 5, čl. 20 ods. 1, čl. 26 ods. 1 a 2 a čl. 12 ods. 2 ústavy od roku 2007 do 10. marca 2014, pričom v jednej s'ťažnosti mohli s'ťažovatelia súčasne namietať aj porušenie viacerých označených základných práv. Percentuálny podiel namietaných porušení jednotlivých označených základných práv bol vymedzený za účelom vytvorenia predstavy o tom, v akom vzájomnom pomere sú tieto najčastejšie namietané porušenia ústavy s'ťažovateľmi namietané.

b) 17 232 ostatných sťažností

namietajúcich porušenie čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 6 ods. 1 dohovoru a ďalších článkov ústavy a dohovoru, prípadne ďalších medzinárodných zmlúv.

Na vysokom počte sťažností fyzických osôb a právnických osôb sa môže podieľať aj záujem sťažovateľov o možnosť získania primeraného finančného zadosťučinenia podľa čl. 127 ods. 3 ústavy. Podľa štatistík ústavného súdu v roku 2002 predstavovalo priznané finančné zadosťučinenie sumu celkom 35 351,52 € (1 065 000 Sk), v roku 2009 už sumu 916 419,07 € a v roku 2013 sumu 809 700 €.

Aj napriek uvedeným údajom je však potrebné podotknúť, že primerané finančné zadosťučinenie priznávané ústavným súdom predstavuje ešte stále sumu spravidla výrazne nižšiu ako v obdobných prípadoch priznáva za zistené porušenie práv Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“).

Z hľadiska štruktúry nápadu vecí na ústavný súd je v súčasnom období výrazne vyšší počet sťažností, v ktorých sa namieta porušenie základného práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 46 ústavy a čl. 6 dohovoru, oproti počtu sťažností, v ktorých sťažovatelia namietajú porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. porušenie práva na prerokovanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.⁴

Osobitnú pozornosť venuje ústavný súd veciam, v ktorých sú účastníkmi maloleté osoby, teda konaniam, v ktorých maloletí účastníci zastúpení zákonnými zástupcami namietajú porušenie svojich základných práv. Ústavný súd v roku 2013 v 5 konaniach rozhodol o porušení základných práv maloletých sťažovateľov (išlo o namietané porušenie najmä čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 48 ods. 2 ústavy, čl. 6 ods. 1 dohovoru, čl. 36 ods. 1 a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd, ako aj čl. 3 ods. 1 a čl. 12 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa).

a) K namietanému porušeniu čl. 46 ods. 1 ústavy

Sťažovatelia sa v súvislosti s namietaným porušením čl. 46 ods. 1 ústavy domáhajú predovšetkým rozhodnutia ústavného súdu o porušení ich základného práva na prístup k súdu, práva na nezávislý a nestranný súd a práva na spravodlivý proces.

Rozsahu ochrany poskytovanej čl. 46 ods. 1 ústavy zodpovedá ustanovenie čl. 6 ods. 1 dohovoru, ktorý zakotvuje právo na spravodlivý proces. K vzájomnému vzťahu týchto úprav ústavný súd vo svojej rozhodovacej činnosti konštantne uvádza, že formuláciou uvedenou v čl. 46 ods. 1 ústavy ústavodarca v základnom právnom predpise Slovenskej republiky vyjadril zhadu zámerov vo sfére práva na súdnu ochranu

⁴ V období po zavedení ústavnej sťažnosti (po nadobudnutí účinnosti ústavného zákona č. 90/2001 Z. z.) naopak výrazne prevažoval počet sťažností, v ktorých sťažovatelia namietajú porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. porušenie práva na prerokovanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

s právnym režimom súdnej ochrany podľa dohovoru. Z uvedeného dôvodu preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť.

Je možné konštatovať, že ústavný súd najčastejšie vyslovuje porušenie základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy v prípadoch, keď je rozhodnutie všeobecného súdu alebo iného orgánu verejnej moci zjavne arbitrárne alebo nedostatočne odôvodnené, a v menšom počte prípadov je príčinou vysloveného porušenia tohto základného práva procesné pochybenie, resp. chyba v procesnom postupe.

Ústavný súd v roku 2011 vypracoval rozsiahlu štúdiu k problematike arbitrárnosti rozhodnutí všeobecných súdov, ktorú publikoval na stránke ústavného súdu pod názvom **Analýza ingerencie Ústavného súdu Slovenskej republiky do judiciálnej činnosti všeobecných súdov – arbitrárnosť (svojvoľnosť) rozhodnutí všeobecných súdov (rok 2009 a 2010)**.

Ústavný súd v tejto štúdii identifikoval ústavnoprávne pochybenia v rozhodovacej činnosti všeobecných súdov, t. j. dôvody arbitrárnosti rozhodnutí.

Arbitrárne rozhodnutie všeobecných súdov vykazuje najmä:

- extrémny nesúlad právnych záverov s vykonanými skutkovými a právnymi zisteniami,
- interpretáciu právneho predpisu, ktorá zásadným spôsobom popiera jeho znenie, účel a význam alebo je v extrémnom nesúlade s obsahom právnej praxe (odklon od ustálenej judikatúry bez toho, aby boli dostatočne uvedené dôvody, na základe ktorých súd odmietol stabilizovanú výkladovú prax),
- interpretáciu právneho predpisu, ktorá je v rozpore s princípmi právnej logiky alebo extrémnom rozpore s princípmi spravodlivosti,
- hodnotenie dôkazov vykonaných bez akéhokoľvek akceptovateľného racionálneho základu tak, že z nich pri žiadnej možnej interpretácii nevyplývajú prijaté skutkové závery.

Zo štatistických údajov ústavného súdu vyplýva, že v roku 2011 vyslovil porušenie čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru v 109 nálezoch, v roku 2012 v 79 nálezoch a v roku 2013 v 76 nálezoch.

b) K namietanému porušeniu čl. 48 ods. 2 ústavy

Základnému právu na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov upravenému v čl. 48 ods. 2 ústavy koreluje právna úprava čl. 6 ods. 1 dohovoru, ktorý zabezpečuje právo každého na to, aby bola jeho vec prejednaná súdom v primeranej lehote.

Porušovanie základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov v konaniach pred orgánmi verejnej moci predstavuje celospoločenský problém, ktorý negatívne ovplyvňuje vymožitelnosť práva v Slovenskej republike. Ústavný súd okrem rozhodnutia o zistenom porušení tohto základného práva môže uložiť, aby orgán verejnej

moci, ktorý toto základné právo sťažovateľa porušil, vo veci konal bez zbytočných prietáhov, a taktiež môže priznať úspešnému sťažovateľovi primerané finančné zadost'učinenie.

Zo štatistického hľadiska sa v posledných rokoch počet rozhodnutí ústavného súdu vyslovujúcich porušenie tohto základného práva pohybuje na približne rovnakej úrovni. Predstavuje okolo 200 nálezov ročne.

Kým v roku 2011 ústavný súd rozhodol o porušení tohto základného práva v 209 nálezoch, v roku 2012 to bolo v 201 nálezoch a v roku 2013 ústavný súd konštatoval porušenie tohto základného práva nálezom v 212 prípadoch.

V roku 2013 priznal ústavný súd úspešným sťažovateľom vo veciach namietaného porušenia práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy primerané finančné zadost'učinenie vo výške 803 700 €.

Ako osobitnú kategóriu zbytočných prietáhov v konaní, v dôsledku ktorých dochádza k porušovaniu základného práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. k porušovaniu práva zaručeného v čl. 6 ods. 1 dohovoru, možno spomenúť tzv. *extrémne prietahy v konaní*, za ktoré ústavný súd považuje tie prípady, v ktorých konanie začalo pred rokom 2000 a do 31. decembra 2013 nebolo ukončené.

Len v období roku 2013 ústavný súd konštatoval porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru v konaniach pred všeobecným súdom, ktoré napĺňali charakteristiku extrémnych prietáhov, v 34 veciach.

Pre porovnanie možno uviesť, že v roku 2011 ústavný súd rozhodol nálezom o extrémnych prietáhoch v 30 veciach a v roku 2012 v 26 veciach.

Ako na najzávažnejšie príklady porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je možné za rok 2013 poukázať na 3 nálezy ústavného súdu, v ktorých boli zistené extrémne prietahy v konaní pred všeobecným súdom, a to konanie trvajúce 26 rokov (IV. ÚS 531/2012 a I. ÚS 584/2012), alebo dokonca 30 rokov (IV. ÚS 134/2013).

Ďalšou osobitnou kategóriou porušovania základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, ktorú je potrebné spomenúť, sú tzv. *opakované prietahy*. Možno ich definovať ako porušenie základného práva sťažovateľov na konanie bez zbytočných prietáhov v tom istom konaní pred všeobecným súdom, v ktorom už skôr ústavný súd vyslovil porušenie tohto základného práva. V týchto prípadoch všeobecný súd napriek predchádzajúcemu nálezu ústavného súdu a príkazu konať bez zbytočných prietáhov naďalej porušoval uvedené základné právo sťažovateľov.

V roku 2013 ústavný súd nálezom vyslovil opakované porušenie základného práva sťažovateľov na konanie bez zbytočných prietáhov v 20 nálezoch.

Počet zistených opakovaných prietáhov zostáva relatívne stabilný, keď v roku 2011 ústavný súd vydal taktiež 20 takýchto nálezov a v roku 2012 išlo o 19 nálezov.

V súvislosti s rozhodovaním ústavného súdu o namietanom porušení základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. na prejednanie veci súdom v primeranej lehote je potrebné spomenúť aj aktivity ústavného súdu smerujúce k aktívnej účasti na riešení tohto celospoločenského problému.

Ústavný súd od začiatku roku 2009 realizuje projekt: *„Efektívnosť výkonu rozhodnutí Ústavného súdu Slovenskej republiky v konaní o sťažnostiach fyzických osôb a právnických osôb (konkrétne kontrola ústavnosti) v kauzálnej súvislosti s princípom prezumpcie zavineného konania štátu (všeobecných súdov a orgánov činných v trestnom konaní)“* (ďalej len „projekt“).

Cieľom projektu je:

- efektívnejšie realizovať výkon rozhodnutí ústavného súdu,
- zabrániť opätovnému vzniku zbytočných prietáhov v občianskom súdnom konaní a trestnom konaní,
- koordinovaným postupom so zainteresovanými subjektmi zabezpečiť precíznejšiu riadiacu a kontrolnú činnosť na všeobecných súdoch v konkrétnych prípadoch,
- po splnení podmienok iniciovať disciplinárnu zodpovednosť sudcov (prokurátorov, vyšetrovateľov),
- napomáhať predchádzaniu uplatňovania právnej zodpovednosti proti Slovenskej republike v konaní pred ESLP z dôvodu porušenia ľudských práv a základných slobôd sťažovateľov.

Podrobnosti týkajúce sa projektu (prehľady, tabuľky a dosiahnuté výsledky), ako aj vyhodnotenie jeho efektívnosti sú dostupné na webovej stránke ústavného súdu⁵ v časti *Projekt*.

Dĺžka trvania projektu:

I. etapa: roky 2009 – 2013

II. etapa: roky 2014 – 2017

Z výsledkov týchto prehľadov je evidentný prístup všeobecných súdov k realizácii projektu a jeho pozitívny efekt. Neskončené konania ústavný súd ďalej sleduje až do ich právoplatného skončenia. Aj napriek pozitívnemu efektu projektu bude ústavný súd naďalej „vyvíjať tlak“ na Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky a konkrétne súdy prostredníctvom predsedov Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“), krajských súdov a okresných súdov.

⁵ <www.concourt.sk>.

Tabuľka č. 1**Predbežné výsledky projektu od r. 2009 – do r. 2013**

ROK	celkový počet nálezov	z toho skončené k 31. 12. 2013 (%)	neskončených zostáva (%)
2009	252 nálezov	200 vecí (79 %)	52 vecí (21 %)
2010	219 nálezov	144 vecí (66 %)	75 vecí (34 %)
2011	209 nálezov	128 vecí (61 %)	81 vecí (39 %)
2012	194 nálezov	78 vecí (40 %)	116 vecí (60 %)
2013	213 nálezov	50 vecí (23 %)	163 vecí (77 %)

Tabuľka č. 2**Nárast právoplatne skončených vecí za sledované obdobie**

ROK	celkový počet nálezov	skončené veci k 31. 12. 2012	skončené veci od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013	spolu skončené veci k 31. 12. 2013	neskončené veci k 31. 12. 2013
2009	252	179	21	200	52
2010	219	121	23	144	75
2011	209	84	44	128	81
2012	194	17	61	78	116
2013	213	-	50	50	163

c) K namietanému porušeniu čl. 17 ústavy

Sťažovatelia sa mnohokrát obracajú na ústavný súd s tvrdením, že došlo k porušeniu ich základného práva na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 1 ústavy, často v spojení s ustanovením čl. 5 ods. 4 dohovoru. Účelom ochrany poskytovanej v tomto ustanovení sú ústavné záruky ochrany osobnej slobody pred jej obmedzeniami. Na právnu úpravu v čl. 17 ods. 1 ústavy nadväzujú ďalšie ustanovenia tohto článku, ktorými sa špecifikujú podmienky, ktoré sa musia splniť na to, aby obmedzenie slobody mohlo byť považované za také obmedzenie, ktoré je v súlade s ústavou. Z čl. 17 ods. 2 a 5 ústavy vyplýva požiadavka, aby väzba ako opatrenie pozbavujúce osobnej slobody bola vykonaná spôsobom poskytujúcim obvinenému základné procesné záruky proti svojoľnému postupu orgánov činných v trestnom konaní.

Je možné konštatovať, že sťažovatelia namietajú porušenie tohto práva predovšetkým v súvislosti s trestným konaním, a to najmä v rámci rozhodovania o väzbe, prípadne v súvislosti s uloženým trestom odňatia slobody.

V týchto veciach je najčastejšie namietaná dĺžka konania o väzbe ako porušenie práva na urýchlené rozhodovanie o zákonnosti pozbavenia osobnej slobody. Sťažovatelia tiež namietajú porušenie svojich základných práv samotným rozhodnutím o väzbe.

Vzhľadom na charakter tohto základného práva ústavný súd veľmi citlivo pristupuje k sťažnostiam, v ktorých je namietané jeho porušenie, a v konaní postupuje

urýchlene, tak aby poskytol promptnú ochranu potenciálne porušeným právam sťažovateľov podľa tohto ustanovenia.

Z aktuálnych štatistických údajov ústavného súdu vyplýva, že ústavný súd v roku 2013 rozhodol o porušení čl. 17 ods. 1, 2 a 5 ústavy (právo na osobnú slobodu) a čl. 5 ods. 4 dohovoru v 18 nálezoch.

Ide o nárast v počte zistených porušení označeného základného práva vzhľadom na skutočnosť, že v roku 2011 ústavný súd rozhodol o porušení v obdobných prípadoch v 11 nálezoch a v roku 2012 v 6 nálezoch.

d) K namietanému porušeniu čl. 20 ods. 1 ústavy, resp. čl. 1 ods. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol k dohovoru“) a čl. 26 ústavy, resp. čl. 10 dohovoru

Článok 20 ústavy a jemu korelujúci čl. 1 ods. 1 dodatkového protokolu k dohovoru garantujú základné právo na ochranu vlastníctva, ako aj právo na ochranu majetku. Ústavný súd v roku 2013 vyslovil porušenie základného práva na ochranu vlastníctva v 9 nálezoch.

Článok 26 ústavy a jemu zodpovedajúci čl. 10 dohovoru upravuje základné právo na slobodu prejavu a právo na informácie. Ústavný súd v roku 2013 vyslovil porušenie základného práva na slobodu prejavu a práva na informácie v 4 nálezoch.

Označené základné práva tvoria menej početnú skupinu rozhodnutí, v ktorých ústavný súd vyslovil porušenie základných práv, napriek tomu, že ide o pomerne často namietané porušenia.

e) K namietanému porušeniu čl. 12 ods. 2 ústavy

Vo vzťahu k ochrane ľudských práv a slobôd nie je možné nespomenúť zákaz diskriminácie upravený v čl. 12 ods. 2 ústavy a v čl. 14 dohovoru.

Podľa čl. 12 ods. 1 ústavy ľudia sú slobodní a rovní v dôstojnosti i v právach. Základné práva a slobody sú neodňateľné, nescudziteľné, nepremlčateľné a nezrušiteľné.

Podľa čl. 12 ods. 2 ústavy sa základné práva a slobody zaručujú na území Slovenskej republiky všetkým bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie. Nikoho nemožno z týchto dôvodov poškodzovať, zvýhodňovať alebo znevýhodňovať.

Ústavný súd sa k vnímaniu tohto ustanovenia vyjadril v uznesení sp. zn. PL. ÚS 16/08 zo 7. mája 2008, keď uviedol: „Všetky ustanovenia Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) o rovnosti treba vnímať, interpretovať

a uplatňovať v organickej väzbe, čo zvlášť platí o tých ustanoveniach ústavy, ktoré sú formulované vo všeobecnej podobe (čl. 12 ods. 1 prvá veta, čl. 12 ods. 2 a čl. 13 ods. 3 ústavy), keďže predstavujú základné východisko uplatnenia princípu rovnosti v konkrétnom prípade, resp. v konkrétnej situácii.

Ustanovenie čl. 12 ods. 1 prvej vety ústavy predstavuje vyjadrenie ústavného princípu rovnosti v najvšeobecnejšej podobe, ktoré garantuje rovnosť v jej prirodzenoprávnom poňatí, t. j. ľudia sa rodia rovní a sú rovní v zmysle svojej fyzickej existencie. Takto všeobecne ponímaná rovnosť si ale vyžaduje konkretizáciu pre jednotlivé skupiny subjektov práva, konkrétne právne prípady a právne situácie.

Ustanovenie čl. 12 ods. 2 ústavy je všeobecným pravidlom o rovnosti, ktoré predstavuje všeobecnú konkretizáciu prvej vety čl. 12 ods. 1 ústavy, pretože prostredníctvom neho sa prirodzenoprávne poňatie rovnosti posúva do roviny právnej. Toto ustanovenie ústavy zabezpečuje generálnu ochranu pred diskrimináciou a vo svojej podstate vyjadruje rovnosť všetkých ľudí pred zákonom. Článok 12 ods. 1 prvú vetu ústavy nemožno interpretovať a uplatniť izolovane, t. j. minimálne bez spojenia s čl. 12 ods. 2 ústavy, ktoré je jeho všeobecným pozitívno-právnym vyjadrením formulujúcim vo vzťahu ku všetkým orgánom verejnej moci konkrétny právne relevantný zákaz (zákaz diskriminácie – čl. 12 ods. 2 druhá veta ústavy).“

Sťažovatelia v konaniach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy pomerne často namietajú porušenie čl. 12 ústavy v spojení so základným právom na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

Keďže ústava v čl. 12 ods. 2 upravuje zákaz diskriminácie pri používaní základných práv a slobôd, ktoré sú obsiahnuté v jej druhej hlave, ústavný súd konštatoval (IV. ÚS 241/04), že zákaz diskriminácie sa vzťahuje aj na využívanie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Za diskriminačnú úpravu prístupu k súdnej ochrane možno považovať takú, ktorá rovnaké alebo analogické situácie rieši odchylným spôsobom, pričom takýto postup nemožno rozumne odôvodniť. Za diskrimináciu však nemožno považovať iné rozhodnutie vo veci, ako očakával sťažovateľ, či nevykonanie všetkých sťažovateľom navrhovaných dôkazov.

K posudzovaniu postavenia sťažovateľa v súdnych konaniach, v ktorých tvrdí, že došlo k porušeniu zákazu diskriminácie voči jeho osobe, sa ústavný súd vyjadril napr. v uznesení sp. zn. IV. ÚS 16/09 z 30. apríla 2009, v ktorom uviedol:

„Subjektívny názor sťažovateľa na diskrimináciu jeho osoby nie je dôvodom na prijatie záveru, že vo vzťahu k nemu mohlo dôjsť k diskriminačnému postupu. Z vnútroštátnej právnej úpravy [do 31. júna 2004 § 13 ods. 7 Zákonníka práce a od 1. júla 2004 § 11 ods. 2 zákona č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) v znení neskorších predpisov v spojení s § 13 ods. 5

Zákonníka práce] totiž vyplýva, že dôkazné bremeno v sporoch týkajúcich sa porušenia zásady rovnakého zaobchádzania nezaťažuje len a výlučne žalovanú stranu, ale zaťažuje aj žalobcu.

Žalobca musí prioritne uniesť dôkazné bremeno týkajúce sa skutočností, z ktorých možno odvodiť, že došlo k priamej alebo nepriamej diskriminácii jeho osoby. Žalobca musí tvrdiť a zároveň aj predložiť také dôkazy (uniesť dôkazné bremeno), z ktorých možno dôvodne usúdiť, že k porušeniu zásady rovnakého zaobchádzania došlo. Súčasne musí tvrdiť, že pohnútkou diskriminačného konania je napr. jeho rasa či etnická príslušnosť (pôvod). Až následne sa presúva dôkazné bremeno na žalovanú stranu, ktorá má právo preukazovať svoje tvrdenia, že neporušila zásadu rovnakého zaobchádzania.“

Pokiaľ ide o prípady posudzované ústavným súdom, v ktorých bola otázka novej diskriminácie výrazne prítomná, nemožno opomenúť vec sp. zn. III. ÚS 194/06, v ktorej ústavný súd riešil namietané porušenie základných práv sťažovateľiek podľa čl. 12 ods. 2, čl. 16 ods. 2, čl. 19 ods. 2 a čl. 41 ods. 1 ústavy a práv podľa čl. 3, čl. 8, čl. 13 a čl. 14 dohovoru rozhodnutím krajskej prokuratúry o zastavení trestného stíhania v kauze tzv. nezákonných sterilizácií žien rómskej etnickej príslušnosti.

I keď ústavný súd v tomto náleze nekonštatoval porušenie čl. 12 ods. 2 ústavy, vyslovil, že napadnutým uznesením bolo porušené základné právo sťažovateľiek podľa čl. 16 ods. 2 (zákaz mučenia, krutého, neľudského a ponižujúceho zaobchádzania a trestu) a čl. 19 ods. 2 (ochrana súkromného a rodinného života) ústavy, ako aj ich práva zaručené v čl. 3 a v čl. 8 dohovoru.

Ústavný súd konštatoval, že „vo vyšetrovaní predchádzajúcom napádanému rozhodnutiu krajskej prokuratúry neboli vyčerpané všetky možnosti na čo najdôkladnejšie zistenie skutkového stavu veci v rozsahu nevyhnutnom pre rozhodnutie a uznesenie vyšetrovateľky úradu justičnej polície o zastavení trestného stíhania nie je založené na ústavne konformných (dostatočných a preskúmateľných) dôvodoch. Krajská prokuratúra v konaní o sťažnosti proti rozhodnutiu vyšetrovateľky úradu justičnej polície nedostatky vyšetrovania nielenže nenapravila, ale ich svojím rozhodnutím právoplatne potvrdila.

Sterilizačné zákroky, ktoré boli sťažovateľkám vykonané, by v prípade ich nezákonnosti mohli predstavovať porušenie hmotnoprávnej stránky ich práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života, ako aj práva nebyť podrobený neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu.

Procesnej stránke uvedených základných práv zaručených v čl. 16 ods. 2 a v čl. 19 ods. 2 ústavy, ako aj práv zaručených v čl. 3 a v čl. 8 dohovoru zodpovedá povinnosť štátu zabezpečiť účinné úradné vyšetrenie trestných oznámení sťažovateľiek, resp. ich tvrdení uvedených pri výsluchu v trestnom konaní. Táto povinnosť sa nepochybne týkala aj krajskej prokuratúry vzhľadom na jej postavenie orgánu vykonávajúceho dozor

nad zachovávaním zákonnosti v prípravnom konaní vrátane dôsledného zachovávania práv zaručených ústavou (§ 2 ods. 4 a § 174 Trestného poriadku účinného do 31. decembra 2005).

Sťažovateľky mali *arguable claim*, že vo vzťahu k nim mohlo dôjsť k protiprávnemu vykonaniu sterilizácií, a teda k neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu zasahujúcemu ich súkromie a rodinný život. Krajská prokuratúra však potvrdila rozhodnutie vyšetrovateľky úradu justičnej polície o zastavení trestného stíhania bez toho, aby zabezpečila odstránenie nedostatkov vyšetrovania v záujme dôsledného vyšetrenia všetkých relevantných okolností prípadu a náležitého posúdenia veci.

Ústavný súd preto dospel k záveru, že uznesením krajskej prokuratúry o zamietnutí sťažnosti proti rozhodnutiu vyšetrovateľky úradu justičnej polície bola porušená procesná stránka základných práv sťažovateľiek podľa čl. 16 ods. 2 a čl. 19 ods. 2 ústavy, ako aj procesné garancie vyplývajúce z ich práv podľa čl. 3 a čl. 8 dohovoru.

Vyslovenie porušenia procesnej stránky označených práv sťažovateľiek zaručených v ústave a dohovore neznamena nevyhnutne aj porušenie ich hmotnej stránky. Reálnosť takéhoto porušenia bude zrejmá až po zabezpečení náležitého vyšetrenia, zodpovedajúceho požiadavkám tvoriacim procesnú stránku uvedených práv. V tomto smere nenahrádza rozhodnutie ústavného súdu závery príslušných orgánov činných v trestnom konaní, v ktorých právomoci je zaoberať sa otázkou, či vo veci sťažovateľiek došlo k vzniku trestnej zodpovednosti.“

Vo veci sp. zn. II. ÚS 383/2013 ústavný súd posudzoval namietaný zásah do základných práv sťažovateľky rozhodnutím krajského súdu v konaní o uloženie povinnosti žalovanému ospravedlniť sa sťažovateľke za diskriminačný prístup z dôvodu jej rómskeho etnického pôvodu pri prijímaní do zamestnania.

Ústavný súd nezistil, že by všeobecné súdy postupovali v konaní spôsobom, ktorý by bolo možné posúdiť ako nesúladný so zmyslom a účelom právnej úpravy ochrany pred diskrimináciou, a preto ich postup nemohol byť v rozpore s ústavnoprávnymi požiadavkami naň kladenými.

Nad rámec však ústavný súd dodal, že napriek tomu, že hodnotí postup všeobecných súdov ako zákonný a súladný s ústavou, nehodnotí ho ako optimálny, čo však nemá ústavnoprávnu relevanciu. Ústavnému súdu je zrejmé, že realizácia zásady rovnakého zaobchádzania, tak ako bola do právneho poriadku inkorporovaná, respektíve špecifikovaná prostredníctvom antidiskriminačného zákona v roku 2004, predostrela pred všeobecné súdy špecifickú výzvu, s ktorou sa tieto ešte stále snažia vysporiadať. Táto výzva spočíva nielen v istej zložitosti právnej problematiky rovnosti, v odlišnom mechanizme dokazovania diskriminácie (napr. zdieľané dôkazné bremeno), ale okrem iného aj v tom, že sudcovia a sudkyne sú súčasťou spoločnosti, a tak sú aj nositeľmi jej stereotypov. Úlohou sudcu či sudkyne je preto pri rozhodovaní o tvrdenej diskriminácii aj

suspendovať svoje stereotypy, čo nie je ľahká úloha. V konkrétnostiach danej veci je tak ústavný súd toho názoru, že všeobecné súdy mohli pristupovať k predmetnej veci, takpovediac, citlivejšie.

Ústavný súd sa ďalej vyslovil k namietanému porušeniu čl. 12 ods. 2 ústavy a uviedol, že ani podrobným oboznámením sa s obsahom spisu okresného súdu nezistil, že by v priebehu konania pred všeobecnými súdmi došlo k odlišnému prístupu k sťažovateľke a žalovanému, že by súdy správanie žalovaného či svedka v konaní pred súdom (ale aj pred ním) bagatelizovali alebo mu nevenovali dostatočnú pozornosť. Opačné zistenie ústavného súdu by vyústilo do iného záveru ústavného súdu.

Z prehľadu rozhodovacej činnosti ústavného súdu vyplýva, že v konaní o individuálnej sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy rozhodol výslovne o porušení čl. 12 ods. 2 ústavy len v zriedkavých prípadoch, z ktorých možno spomenúť predovšetkým veci sp. zn. II. ÚS 5/03 a sp. zn. I. ÚS 306/2010.

V náleze sp. zn. II. ÚS 5/03 ústavný súd vyslovil porušenie základného práva sťažovateľa na prístup k voleným a iným verejným funkciám podľa čl. 30 ods. 4 v spojení s čl. 12 ods. 2 ústavy postupom pri jeho navrhovaní za kandidáta na funkciu predsedu najvyššieho súdu a uznesením Súdnej rady Slovenskej republiky (ďalej len „súdna rada“) a predmetné rozhodnutie zrušil.

Ústavný súd konštatoval, že v dôsledku postupov súdnej rady (ktorá sa na jednej strane odvolávala len na znenie ústavy a zákona o súdnej rade, kým na druhej strane prijala rokovací poriadok a urobila viacero faktických úkonov, ktoré objektívne vytvárali pre sťažovateľa nerovnaké podmienky na prístup k funkcii predsedu) bol celý proces navrhovania kandidáta na predsedu najvyššieho súdu poznačený nevyváženým a nerovným prístupom súdnej rady k sťažovateľovi, hoci súdnej rade nič nebránilo, aby si splnila ústavnú povinnosť chrániť uvedené základné právo sťažovateľa.

Vo veci sp. zn. I. ÚS 306/2010 ústavný súd nálezom vyslovil porušenie základného práva sťažovateľa na ochranu pred diskrimináciou podľa čl. 12 ods. 1 a 2 ústavy v spojitosti so základným právom na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy rozsudkom najvyššieho súdu. Predmetom konania pred všeobecnými súdmi bol spor vo veci priznania starobného dôchodku sťažovateľa.

Podstatu predloženej sťažnosti a aj konania pred všeobecnými súdmi tvorila otázka interpretácie ustanovenia § 16 zákona o sociálnom zabezpečení na konkrétny prípad sťažovateľa, predovšetkým právne posúdenie, či zamestnanie sťažovateľa bolo „vykonávané v obchodnej spoločnosti, ktorá vznikla zo štátneho podniku“.

Ústavný súd konštatoval, že postup najvyššieho súdu pri výklade označeného ustanovenia bol striktné formálny. Najvyšší súd pre prvotne nedostatočne zistený skutkový stav a formálnu interpretáciu právneho predpisu, ktorá vybočuje z ústavných

medzi a opomína skutočný účel relevantnej právnej normy, zasiahol do základných práv sťažovateľa.

Ústavný súd zdôraznil, že ustanovenie čl. 12 ods. 2 ústavy má všeobecný, deklaratívny charakter, a nie charakter základného ľudského práva a slobody. Jeho použitia sa možno dovoľávať len v spojitosti s ochranou konkrétnych základných práv a slobôd v ústave. V danom prípade právo na ochranu pred diskrimináciou garantované čl. 12 ods. 1 a 2 ústavy bolo porušené v spojitosti so základným právom na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

Záver

Skúsenosti a poznatky ústavného súdu z rozhodovacej praxe v konaniach o ústavnej sťažnosti podľa čl. 127 ústavy možno vo všeobecnosti zhrnúť do nasledovných konštatovaní:

Štatisticky najčastejšie rozhoduje ústavný súd o porušení základného práva fyzických osôb a právnických osôb na súdnu ochranu a na prerokovanie vecí bez zbytočných prieťahov. V týchto prípadoch dochádza aj najčastejšie k vysloveniu porušenia základného práva sťažovateľov (najpočetnejšiu skupinu predstavujú nálezy týkajúce sa zbytočných prieťahov v konaní, za nimi nasleduje skupina nálezov týkajúcich sa ďalších práv tvoriacich vo svojom súhrne základné právo na súdnu a inú právnu ochranu).

Z uvedeného vyplýva, že štatisticky sa stále ako najvypuklejšia problémová oblasť ochrany ľudských práv javí oblasť súdnej a inej právnej ochrany a s ňou spojené otázky náležitého a efektívneho fungovania justície a vymožitelnosti práva.

Závažnosť porušovania ľudských práv nemožno samozrejme posudzovať iba na základe štatistických a kvantitatívnych ukazovateľov. Za závažné a naliehavé problémy v oblasti ochrany ľudských práv je potrebné považovať aj zaistenie efektívnych podmienok ochrany „zraniteľných“ skupín obyvateľov (napr. detí, zdravotne postihnutých osôb atď.).

Pokiaľ ide o problematiku diskriminácie, početnosť namietaného porušenia zákazu diskriminácie nie je zanedbateľná (11,77 %). Nasleduje po námietkach týkajúcich sa porušenia základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prieťahov (37,42 %), základného práva na súdnu ochranu (33,30 %) a základného práva vlastníť majetok (16,15 %). Napriek uvedenému počet rozhodnutí, v ktorých by ústavný súd vyslovil porušenie zákazu diskriminácie, nie je vysoký. Dôvodom môže byť aj to, že porušenie zákazu diskriminácie je sťažovateľmi spravidla namietané v spojení s porušením iného základného práva alebo slobody, pričom v konaní pred ústavným súdom sa preukáže a dôjde k vysloveniu porušenia práve „primárneho základného práva alebo slobody“, avšak nie sú splnené podmienky pre záver, že dané porušenie základného práva

predstavovalo aj porušenie princípu zákazu diskriminácie na základe kvalifikovaného diskriminačného dôvodu. Charakter a povaha prípadov predložených ústavnému súdu a týkajúcich sa problematiky diskriminácie indikuje, že problémy v tomto smere by sa mohli vyskytovať predovšetkým v oblasti pracovnoprávných vzťahov (z rôznych dôvodov, napr. vek, pohlavie) a v oblasti ochrany pred diskrimináciou z dôvodu príslušnosti k etnickej skupine (príslušnosť k rómskemu etniku).

Je zrejmé, že uvedené závery nepredstavujú vyčerpávajúci a globálny pohľad na problémy vyskytujúce sa v Slovenskej republike v oblasti ochrany ľudských práv. Ide o stručný pohľad z perspektívy ústavného súdu, ktorý predstavuje jeden z viacerých prvkov inštitucionálnej architektúry systému ochrany ľudských práv a ako orgán súdneho typu reflektuje predovšetkým tie otázky a problémy, ktoré boli subjektmi, ktoré sa na neho obracajú, pretransformované do právne relevantnej podoby. Skúsenosti ústavného súdu však naznačujú, že kvalitný východiskový dokument strategickej povahy v oblasti ochrany ľudských práv predstavuje začiatok pomerne náročnej „cesty“, ktorú bude možné považovať za „úspešne absolvovanú“, iba ak bude nasledovaný účinnými opatreniami zameranými na jeho efektívnu implementáciu do života spoločnosti a na reálne naplnenie obsahu ľudských práv garantovaných právnymi predpismi.